

A hiteles formák őrzője

A levéltárban sokkal többet tudtam tenni a közösségünkért, mint amennyit az iskolában tehettem volna, vallja az Oltvai Ferenc-díjjal kitüntetett Fodor István, a zentai Történelmi Levéltár igazgatója

Ha valakinek a munkáját díjjal jutalmazták, az mindig valamifele visszatekintésre, összegzésre készíti nemcsak őt magát, hanem a környezetét is. Ha valakinek az egész munkásságát ismerik el, az még inkább. Még akkor is, ha az illető sokkal szívesebben tekint előre, az előtte álló feladatokra koncentrálván, ahogyan Fodor István, a zentai Történelmi Levéltár igazgatója, akit szerteágazó munkásságáért a nemrég megtartott 33. Csongrád Megyei Levéltári Napok rendezvénysorozata keretében Oltvai Ferenc-díjjal tüntettek ki.

A nívós szakmai elismerés átadásakor elhangzott méltatásban a vajdasági levéltárosok nagykövetének neveztek szakembert, aki saját elmondása szerint személyesen is ismerte a díj névadóját, aminek ténye még inkább növeli számára az elismerés értékét, akárcsak az, hogy azt éppen a kollégái ítélték neki oda. A díj jelentőségének taglalása helyett azonban lapunknak nyilatkozva sokkal szívesebben beszélt a munkáról, a tanácskozás eredményeiről, illetve a '44-45-ös események feltárására vonatkozó legfőbb feladatokról.

AZ ELŐRETEKINTŐ

■ Mik a mostani magyarországi tanácskozás konklúziói?

Fodor István

– A zentai Történelmi Levéltár és a Csongrád Megyei Levéltár évtizedek óta szoros együttműködésben áll egymással, ám az utóbbi években sikerült még szorosabbá fűzni a szálakat a két intézmény között. A tavalyi évben tartottunk egy nagyszabású tanácskozást a '44-45-ös vajdasági események kapcsán itt, Zentán, Impériumváltás a Vajdaságban címmel. Akkor nagyon aktuális volt ez a téma, ugyanis a két államelnök, Sólyom László és Boris Tadić nem sokkal korábban állapodott meg arról, hogy magyar-szerb vegyes bizottságot hoznak létre ezeknek az eseményeknek a feltárására. A megállapodás után alig egy héttel tartottuk meg a tanácskozást, amelynek egyébként igen nagy visszhangja is volt. A mi nap, a Csongrád Megyei Levéltári Napok keretében Szegeden megtartottuk ennek a konferenciának a második részét is, amelynek fő témája a razia volt. A magyarországi tanácskozást az ottaniakból is kettős érte-

seket váltott ki, attól függően, ki milyen politikai beállítottságú, illetve érintett-e személyesen is a raziaival kapcsolatos ügyekben. Viszont úgy tűnt, a nagy többség értette, hogy mi a valós célunk ezzel a tanácskozással. Mivel magam vezettem az ülést, a végén készítettem egy mérlegszerű összefoglalót a résztvevők számára, amelyben az egyik oldalon felsoroltam azt, mi mindent csináltunk meg a raziaival kapcsolatban, a másikon pedig azt, mi mindent csináltunk meg a '44-45-ös eseményekkel kapcsolatban. Mondanom sem kell, a második rész teljesen üres maradt.

■ Mi az oka annak, hogy bár már jóval korábban ígéretet tettek rá, még mindig nem alakult meg ez a vegyes bizottság?

– Az emberi gyarlóság. Az, hogy mindenki próbálja takargatni a saját szennyesét. Ha valaki olyan pozícióban van, amelyben ezt megteheti, akkor értelemszerűen meg is teszi. Nem véletlen, hogy hatvan évig sikerült elhúzni azt, hogy ne legyen kutatható ez a téma. Legendákat szöttek az akkor keletkezett levéltári anyag köré, sőt azt is mondták róla, nem is létezik. Aztán amikor a politikai akarat is megszületett, kiderült, mégis létezik az anyag, bizony mindent leírtak: a főljelentéseket, az ítélezéseket és egyebeket is. A kivégzőosztagok napi jelentéseket is küldtek a különböző központoknak, és ez az iratanyag meg is van a Vajdasági Levéltárban. Abban a pillanatban, amikor a két elnök kezét fogott, a Vajdasági Levéltárban azonnal hozzáférhetővé tették az iratok egy részét a kutatók számára, aminek köszönhetően hatalmas adatbázis készült a kivégzettekéről.

■ Mit tapasztal, mennyire nyitottak az intézmények arra, hogy hozzáférhetővé tegyék ezeket az anyagokat a kutatók számára?

– Nem mindenütt egyformán. De ahogyan említettem, a Vajdasági Levéltárban most már megvan rá nyitottság, ami azért jó, mert az az iratanyag a leglényegesebb, ami nálunk található. Mi itt Zentán akár már tíz évvel ezelőtt is kiadtuk ezeket az adatokat. Talán még mindig vezetőfüggő az egyes intézményeknek az egész témához való viszonyulása, de újra csak a politikai akaratot kell hangsúlyoznom, hiszen amennyiben a felsőbb hatalom úgy akarja, hogy tegyék a kutatók számára hozzáférhetővé ezeket az anyagokat, akkor az intézményvezetőknek nincs mit tenniük.

A VISSZATEKINTŐ

■ Az Oltvai Ferenc-díjat szerteágazó tevékenységéért kapta meg, aminek fő állomásait nyilván lehetetlen lenne néhány mondatban összefoglalni. Mégis milyen főbb motívációs tényezők vezérik ezt a tevékenységet?

– Nem tudom pontosan megfogalmazni, néha úgy érzem, talán valaki vezérel engem, mert arra vonatkozóan, hogy mikor milyen kutatási témával foglalkozzak, soha nem voltak előre eltkélt szándékaim. Az is nagyon érdekes történet például, ehhez a kutatáshoz hogyan fogtunk hozzá: a Csongrád Megyei Levéltár néhány évvel ezelőtt új igazgatót kapott, egy lengyel fiatalembert, aki Magyarországra jött tanulni, aztán ott ragadt. Megemlítettem neki, hogy az utóbbi időben valahogy lanyhultak a kapcsolataink, amire ő nem szólt semmit, csak mosolygott. Majd egy hónappal később két munkatársával megérkezett a zentai levéltárba, és elmondta, szerinte milyen jó lenne, ha itt, Zentán megtartanánk a már említett tanácskozást. Megkérdeztem, mit vár tőlem, elmondta, megcsináltam. Így indult tehát el ez az egész, most pedig már kitartok e mellett a téma mellett. Mindezt annak alátámasztásképpen mondtam el, hogy általában nincsenek életre szóló nagy elképzeléseim, inkább annak vagyok a híve, hogy oldjuk meg a felmerülő problémákat. Persze megtörténhet, hogy a problémamegoldás akár egy évtizedig is elhúzódik – mint például a zentai levéltár raktárproblémája, amit húsz év után sikerült megoldani –, de ha valamire rállok, akkor azt előbb-utóbb sikerül megoldani. Legalábbis eddig még mindig így történt. Minden valószínűség szerint a háborús áldozatok kutatása sem csupán a nyugdíjazásomig tartó téma lesz számomra, hiszen addig már csak három és fél év van hátra, hanem életre szóló, ugyanis amyi a munka, hogy ha megérem Oltvai Feri bácsi korát, a majdnem százat, akkor is lesz elegendő elfoglaltságom ennek a kutatásáért.

Folytatás a 12. oldalon